

เดินนำผลักดันต้นแบบพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ บ้านแม่หาด ต.แม่สวด อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

แม่ฮ่องสอนกับการขับเคลื่อนพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษระดับจังหวัด

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าภูเขา โดยมีพื้นที่ป่าประมาณ 6,860,611.94 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 85.99 ของพื้นที่ ขณะเดียวกันจากการสำรวจข้อมูลชุมชน หมู่บ้านทั้งหมด 415 หมู่บ้าน พบว่า ชุมชนจำนวน 347 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ ทั้งเขตป่าสงวน เขตอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้ชุมชนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามวิถีวัฒนธรรมตามวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า การบริการสาธารณสุข ได้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ ดังปรากฏภาพถนนที่ใช้เดินทางสัญจรไปมาที่มีความยากลำบาก ในฤดูฝนจะเต็มไปด้วยดินเหนียวโคลนตม เป็นหลุมเป็นบ่อ บ้างมีก้อนหินขนาดใหญ่หล่นทับเส้นทาง หรือต้นไม้ยักษ์หักโค่นกีดขวางเส้นทาง เป็นอุปสรรคของการเดินทางที่หลายชุมชนต้องเผชิญ แม้จะมีความพยายามเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปแก้ไขและพัฒนา แต่ก็ติดข้อจำกัดด้านกฎหมายและนโยบายด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี เมื่อปี 2563 ได้มีการประกาศให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษระดับจังหวัด ในโอกาสครบครบ 10 ปี มติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 ว่าด้วยแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยง ซึ่งกำหนดให้มีแนวคิดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษเป็นหนึ่งในมาตรการที่รัฐต้องดำเนินการ พัฒนาให้เกิดรูปธรรมของการคุ้มครองส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ให้ชัดเจน โดยเฉพาะการส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการเคารพสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ภาพที่ 1 การจัดงาน “มหกรรมไร้หมุนเวียน และการสถาปนาพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษจังหวัดแม่ฮ่องสอน
เนื่องในโอกาสครบรอบ 10 ปี มติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553”
เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม 2563 ณ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การขับเคลื่อนพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเกิดความพยายามพัฒนาให้เกิดพื้นที่รูปธรรมในระดับท้องถิ่นและชุมชนโดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายภาคประชาสังคม และสถาบันวิชาการในพื้นที่ ดำเนินการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลและส่งเสริมศักยภาพชุมชนชาติพันธุ์ให้มีความเข้มแข็งบนฐานการเคารพวิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญา และสื่อสารให้เห็นศักยภาพของชุมชนชาติพันธุ์ที่สามารถอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังปรากฏกรณีชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่หาด ต.แม่สวด อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ซึ่งถือเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จนสามารถผลักดันให้เป็น “หมู่บ้านวัฒนธรรมพิเศษบ้านแม่หาด” ในวันที่ 10 ธันวาคม 2563 โดยได้กำหนดเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวดที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนบ้านแม่หาดได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เกิดการพัฒนาแนวทางปกป้อง ค้ำครอง และส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กลไกความร่วมมือระหว่างชุมชนบ้านแม่หาด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานองค์กรภาคีในระดับพื้นที่

ภาพที่ 2 ป้ายทางเข้าหมู่บ้าน แสดงข้อความ “หมู่บ้านวัฒนธรรมพิเศษบ้านแม่หาด”

การดำเนินการดังกล่าวได้แสดงให้เห็นความเชื่อมั่นในหลักการ แนวคิดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษที่ปรากฏในมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2553 ซึ่งชุมชนและท้องถิ่นได้เห็นร่วมกันว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพให้สอดคล้องตามวิถีวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการขับเคลื่อนพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษดังกล่าวได้ปรากฏให้เห็นและเป็นที่รับรู้ของสังคม ชุมชนชาติพันธุ์มากขึ้น และถูกยอมรับให้เห็นบทบาทสำคัญใน “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตพันธุ์ พ.ศ. ...” ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติเห็นชอบร่างกฎหมายดังกล่าวเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2568 และอยู่ระหว่างนำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

หมู่บ้านวัฒนธรรมพิเศษบ้านแม่หาด ต.แม่สวด อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

บ้านแม่หาด ต.แม่สวด อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงดั้งเดิมสามารถสืบค้นข้อมูลประวัติศาสตร์การบอกเล่าพบว่า มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ.2300 (ประมาณ 268 ปี) ปัจจุบันมีประชากรทั้งหมด 663 คน จำนวน 122 ครัวเรือน ได้ดำเนินการประกาศให้เป็น “หมู่บ้านวัฒนธรรมพิเศษ” เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563 ภายหลังที่ได้มีการประกาศให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษระดับจังหวัด โดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวดได้กำหนดเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนบ้านแม่หาดได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เกิดการพัฒนาแนวทางปกป้อง คุ้มครอง และส่งเสริม

วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กลไกความร่วมมือระหว่างชุมชนบ้านแม่หาด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน องค์การภาคีในระดับพื้นที่

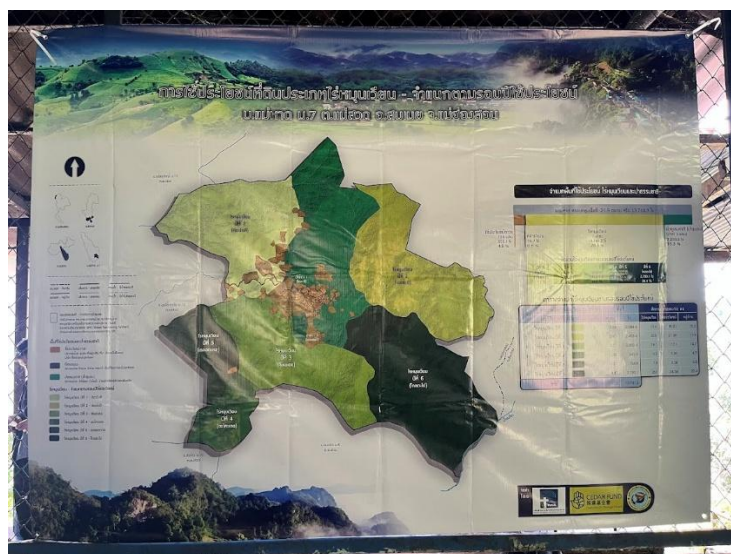

ภาพที่ 3 แสดงบ้านเรือนภายในชุมชนบ้านแม่หาด

ชุมชนบ้านแม่หาดมีพื้นที่ทั้งหมด 13,710 ไร่ จำแนกพื้นที่ออกเป็น พื้นที่อยู่อาศัยจำนวน 237 ไร่ พื้นที่ทำกิน (ที่นา ที่สวน) จำนวน 418 ไร่ พื้นที่ไร่หมุนเวียน 10,741 ไร่ (จำนวน 5 แปลง ใหญ่หมุน) พื้นที่ใช้ประโยชน์ (พื้นที่ป่าใช้สอยและพื้นที่สาธารณะ) จำนวน 1,101 ไร่ พื้นที่อนุรักษ์ (ป่าต้นน้ำและป่าอนุรักษ์) จำนวน 1,142 ไร่ และพื้นที่พิธีกรรม จำนวน 69 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1 การดำรงวิถีชีวิตของชาวบ้านแม่หาดส่วนใหญ่ยังคงดำรงวิถีการทำไร่ หมุนเวียนในลักษณะของการทำไร่แบบแปลงรวม (ไร่หมุนเวียนแปลงใหญ่) ขณะเดียวกันยังมีวิถี ชีวิตที่พึ่งพิงอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติตามวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ ความโดดเด่นของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ภาพที่ 4 แสดงข้อมูลประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินและการจัดการป่าชุมชน บ้านแม่หาด

ภาพที่ 5 แผนภาพแสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทไร่นาชุมชนบ้านแม่หาด

อย่างไรก็ดี ด้วยสภาพพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล การเดินทางค่อนข้างยากลำบากโดยเฉพาะในฤดูฝนที่ถนนบางช่วงจะเป็นโคลนตม มีก้อนหินขนาดใหญ่หล่นทับเส้นทาง ยากต่อการสัญจรจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ชุมชนยังขาดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ไฟฟ้าและสัญญาณโทรศัพท์ที่มีคุณภาพและเพียงพอ ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในปัจจุบันจึงมีความพยายามสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านแม่หาดให้ดีขึ้น

ดังปรากฏการจัดกิจกรรมเวทีประชุมพัฒนาแผนสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเข้าถึง
ทรัพยากร พื้นที่คุ้มครองวัฒนธรรมและรับมือสภาวะโลกร้อน ในพื้นที่ชุมชนต้นแบบบ้านแม่หาด
ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ระหว่างวันที่ ๓ - ๕ สิงหาคม ๒๕๖๔ ที่ผ่านมา
ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการนำเสนอความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนต้นแบบให้เข้าถึง
สิทธิในทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ตลอดจนระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐ โดยออกแบบให้มี
กิจกรรมประชุมและเสวนาแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ
องค์กรภาคประชาสังคมและเครือข่ายชุมชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ โดยได้มีการออกแบบและพัฒนา
แนวทางที่นำไปสู่การจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนให้มีความครอบคลุมทั้งในด้านการอนุรักษ์
ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และด้านการพัฒนา
คุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจวัฒนธรรม

ภาพที่ 6 เส้นทางระหว่างการเดินทางเข้าสู่บ้านแม่หาด

การจัดเวทีประชุมครั้งนี้ได้มีผู้แทนจากศูนย์พัฒนาราชภรณ์บนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน,
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน),
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ, มูลนิธิกะเหรี่ยงเพื่อการ
พัฒนาและบริการ, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด, โรงเรียนบ้านแม่หาด, และชาวบ้านแม่หาด
จำนวน 200 คน เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอข้อมูลชุมชน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านแม่หาดที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา ความต้องการ บน
ฐานของการวิเคราะห์ทุนและศักยภาพของชุมชนร่วมกัน

*“เราเป็นชุมชนอยู่ตรงนี้มีมานาน ยังคงวิถีการทำไร่หมุนเวียน อนุรักษ์ และร่วมดูแลผืนป่า
เรามีพืชผลทางการเกษตร เราทอผ้า แต่ไม่มีที่ขาย ทำให้ไม่มีรายได้ มันเลยไม่สนุก”
(ผู้แทนกลุ่มทอผ้าชุมชนบ้านแม่หาด)*

ชาวบ้านแม่หาดคนหนึ่งนำเสนอให้เห็นว่าชาวบ้านแม่หาดยังดำรงการทำไร่หมุนเวียนดั้งเดิม
ขณะเดียวกันในสถานการณ์ปัจจุบันชาวบ้านยังเผชิญกับข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต แม้จะมีการ
สนับสนุนและส่งเสริมการใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ด้วยสภาพ
พื้นที่ที่ห่างไกล มีความยากลำบากในการเดินทาง และการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ยัง
เป็นข้อจำกัด ทำให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดตลาดรองที่เพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นผ้าทอย้อมสี
จากธรรมชาติ กาแฟอินทรีย์ เป็นต้น ทั้งนี้ประชากรบางส่วนของชุมชนบ้านแม่หาดยังมีปัญหาการ
ไม่ได้รับรองสถานะบุคคล ทำให้เป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติ ส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของรัฐ
อย่างไรก็ดี แม้ชุมชนจะเริ่มต้นด้วยนำเสนอสถานการณ์ปัญหา แต่ในอีกด้านหนึ่งผู้นำชุมชนก็
นำเสนอให้เห็นทุนและศักยภาพภายในชุมชนที่เข้มแข็ง โดยนำเสนอให้เห็นการรวมกลุ่มของคนใน
ชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันในหลายประเด็นครอบคลุมด้านการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจบนฐาน
วัฒนธรรม เช่น การปลูกกาแฟอินทรีย์ การทอผ้าย้อมสีจากธรรมชาติ การดำรงวิถีการทำไร่
หมุนเวียน การเก็บหาและใช้ประโยชน์พืชในป่าใช้สอย เช่น หน่อไม้ บุก ซึ่งเป็นพืชทดแทนที่เกิดขึ้น
ตามธรรมชาติในผืนป่ารอบหมู่บ้าน การรวมกลุ่มอนุรักษ์และจัดทรัพยากรธรรมชาติ การรวมกลุ่ม
จัดการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มออมทรัพย์สีเขียว เป็นต้น

ภาพที่ 7 แสดงแปลงไร่นาในปัจจุบันของบ้านแม่หาด

“เราอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เวลาเจ็บป่วยต้องเดินทางไปโรงพยาบาล มีค่าใช้จ่ายในการรักษา และการเดินทาง แต่พวกเราไม่มีเงิน บางครั้งเราอยากมีทุน แต่ก็เข้าไม่ถึงธนาคาร จึงมีแนวคิดรวมกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อนำเงินมาใช้ดูแลสมาชิก บรรเทาความทุกข์ยาก เป็นสวัสดิการที่พวกเราดูแลกันเองในชุมชน” (ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านแม่หาด)

การนำเสนอข้อมูลของผู้นำชุมชนดังกล่าวได้แสดงให้เห็นความพยายามร่วมกันของชุมชนในการจัดการปัญหาที่เป็นข้อจำกัดในการดำรงชีวิต โดยปรับใช้ทุนและทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน ทั้งที่เป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนความรู้ ภูมิปัญญาวัฒนธรรม ทุนเครือข่ายซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการแสวงหาทุนทางสังคมที่ต้องประสานความสัมพันธ์กับเครือข่ายหน่วยงาน องค์กรภายนอกที่จะเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน ทั้งในด้านการจัดการเกษตรที่ยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการข้อมูลชุมชน การขับเคลื่อนสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย เป็นต้น

ภาพที่ 8 บรรยายภาคกิจกรรมเวทีประชุมพัฒนาแผนสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเข้าถึงทรัพยากร
พื้นที่คุ้มครองวัฒนธรรมและรับมือสภาวะโลกร้อน ในพื้นที่ชุมชนต้นแบบบ้านแม่หาด ตำบลแม่สวด
อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ระหว่างวันที่ 3 - 5 สิงหาคม 2568

ภาพที่ 9 การนำเสนอข้อมูลชุมชนบ้านแม่หาด

ก้าวสู่ ต้นแบบพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์บ้านแม่หาด

ชุมชนบ้านแม่หาดถือเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งภายในชุมชน โดยเฉพาะการดำรงอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรมความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่โดดเด่นทั้งในด้านการใช้ภาษา การแต่งกาย การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย ดังปรากฏการประกาศให้เห็นหมู่บ้านวัฒนธรรมพิเศษบ้านแม่หาด ตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด เป็นหน่วยงานในระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการประกาศรับรองร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ... ของสภาผู้แทนราษฎร ถือเป็นหมุดหมายและโอกาสสำคัญของชุมชนบ้านแม่หาดที่จะยกระดับการดำเนินงานสู่การต้นแบบพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานในการคุ้มครองสิทธิวัฒนธรรมและสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้ได้รับการปกป้อง ไม่ให้ถูกละเมิด ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการปรับใช้ทุนวัฒนธรรม องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนมาเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบท วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะประเด็นพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าว โดยชุมชนบ้านแม่หาดสามารถยกระดับการบริหารจัดการข้อมูลชุมชนที่มีอยู่เดิมทั้งในด้านการศึกษาข้อมูล ประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีวัฒนธรรม การจัดทำข้อมูลแผนที่แสดงขอบเขตชุมชนที่แสดงให้เห็นรายละเอียดพื้นที่ประเภทด้านต่างๆ (พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่กิน พื้นที่ใช้ประโยชน์ พื้นที่พิธีกรรมและพื้นที่อนุรักษ์) นำเสนอให้เห็นข้อมูลการอนุรักษ์ ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต เพื่อวางแผนการบริหารจัดการบนฐานการมีส่วนร่วมจากหน่วยงาน องค์กร และชุมชนรอบข้างให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ตลอดจนการวิเคราะห์ทุนและศักยภาพภายในชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจวัฒนธรรม ที่จะนำเสนอให้เห็นรูปธรรมการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิตของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

ภาพที่ 10 ผู้แทนหน่วยงาน องค์กร รับฟังข้อมูลชุมชนบ้านแม่หาด

ภาพที่ 11 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านแม่หาด

ผู้เขียน

ดร.เจษฎา เนตะวงศ์

นักบริหารเครือข่ายและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

ฝ่ายสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)